

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η υπαγωγή μας στο Μνημόνιο, που διαρκώς επικαιροποιείται, παραδίδοντας όλες τις πτυχές της δημόσιας δραστηριότητας στις Αγορές –ώστε να δείξουν κάποτε να αναχρηματοδοτήσουν το χρέος με επιτόκια παραπλήσια του δανεισμού των άλλων χωρών–, δεν επιτρέπει σε κανένα συνειδητό πολίτη να περιχαρακωθεί στα όρια της ατομικότητάς του και να αγνοήσει την καταστροφική πορεία της χώρας. Αυτό, πολύ περισσότερο, δεν επιτρέπεται σε έναν ειδικό επιστήμονα του κοινωνικού χώρου, που, ακόμη και στην «πιο τεχνοκρατική» πτυχή ενός ζητήματος, δεν έπαυσε να αναζητεί τις ιδεολογικές του αναφορές.

Επομένως, μετά την έκδοση των βιβλίων: *Το Τέλος του Κοινωνικού Κράτους; Αριστερά και Συνδικάτα Μπροστά στην Απορρύθμιση* (Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, α' έκδοση Μάρτιος 2008, β' έκδοση Μάιος 2008) και *Ασφαλιστικό Ώρα Μηδέν: Το Μέλλον των Συντάξεων* (Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, α' έκδοση Μάιος 2010, β' έκδοση Νοέμβριος 2010), ήταν αναγκαία και η έκδοση του παρόντος πονήματος, ο χαρακτήρας του οποίου είναι προεχόντως πολιτικός.

Η πολιτική αυτή θεώρηση δεν είναι, βέβαια, επαγγελμα-

τία πολιτικού, αλλά ενεργού πολίτη. Και ναι μεν από το 1981 έως το 1984 συμμετείχα ως ειδικός σύμβουλος στο Υπουργείο Εργασίας για την κατάρτιση των πρώτων συνδικαλιστικών και εργασιακών νόμων για τις συνδικαλιστικές ελευθερίες, την κοινωνικοποίηση, τα Εποπτικά Συμβούλια, την απαγόρευση των ομαδικών απολύσεων, την καθιέρωση ΑΤΑ, την επιτάχυνση απονομής συντάξεων κ.λπ., από το 1985 όμως βρίσκομαι εκτός πολιτικού κόμματος. Τότε ανεστάλη η λειτουργία μου ως εκλεγμένου μέλους της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ και αποχώρησα κυρίως λόγω διαφωνιών για την κατάργηση της αυτονομίας του Συνδικαλιστικού Κινήματος και τον προϋόντα απεγκλωβισμό από τις δεσμεύσεις για την αξιοκρατική ανασυγκρότηση του κράτους και την αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη.

Ο αυτόνομος αυτός και μοναχικός δρόμος δεν ήταν αμέτοχος κινήσεων πολιτικού ακτιβισμού, μεταξύ των οποίων θεωρούμε ως πλέον σημαντικές:

- την ομιλία με πρόσκληση της ΚΕ του ΚΚΕ και προσωπικά του Χαρίλαου Φλωράκη στο Συμπόσιο με τίτλο «Επαναστατική πολιτική 1917-1987», που έγινε με μεγάλη διεθνή εκπροσώπηση των ευρωπαϊκών (και όχι μόνο) πολιτικών δυνάμεων στις 23-11-1987 στον Περισσό, όπου ανέπτυξα τη μελέτη μου με τίτλο «Το επαναστατικό υποκείμενο σήμερα»,

- καθώς και την προεδρία μου στην ΕΔΕΚΑ (1982-1988) και κυρίως τη συμμετοχή μου, με πρόσκληση του Χαρίλαου Φλωράκη, στην «Ελληνική Επιτροπή κατά του Μάαστριχτ», που ιδρύθηκε το 1990.

Μετά τη «διαπραγμάτευση» της νεοφιλελεύθερης αίρεσης και των επιδράσεών της σε όλους τους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής, οικονομικής και κοινωνικής, δραστηριότητας (κυρίως δε στην αλλαγή του περιεχομένου των οικονομικών εννοιών και στη διαμόρφωση των συνειδήσεων), ήταν απαραίτητο να διερευνηθεί εάν το ερωτηματικό της επιφύλαξης του πρώτου βιβλίου είχε λόγο ύπαρξης, αν έδινε δηλαδή ελπίδα θετικής αναρρύθμισης του Κοινωνικού Κράτους. Δυστυχώς, οι προβλέψεις του βιβλίου επιβεβαιώθηκαν πλήρως, αφού το πολιτικό προσωπικό της πατρίδας μας, κυρίως δε το ΠΑΣΟΚ του σήμερα, επέλεξε το δρόμο της προϊούσας απορρύθμισης των υποσυστημάτων του, κυρίως της συνάρτησης Εργασιακού - Ασφαλιστικού, όπως αποτυπώθηκε στους πρόσφατους νόμους.

Η πολιτική και ιδεολογική «ωρίμανση» του σοσιαλιστικού φορέα –που από κίνημα αλλαγής των παραγωγικών σχέσεων, αυτοδύναμης ανάπτυξης και αναδιανομής του εισοδήματος κατέληξε όχημα εισαγωγής της πιο «σκληρής» εκδοχής του ανυπόληπτου αλλά εκδικητικού επιθετικού νεοφιλελευθερισμού– αναλύεται στα κείμενα του Α' Μέρους του βιβλίου, υπό τον τίτλο «Χωρίς Ιδεολογία και Πρόγραμμα». Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και πολλές τεκμηριωμένες προτάσεις μας προς την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, ήδη από το 2008, όταν η κρίση είχε ξεσπάσει και το σοσιαλιστικό κόμμα όφειλε να προετοιμαστεί καταλλήλως, με πρόγραμμα μέτρων που θα βρισκόταν στον αντίποδα των πολιτικών που την προξένισαν. Ο αναγνώστης μπορεί να διακρίνει εύκολα, μέσα από την αλληλουχία των κειμένων, αφενός μεν, τη

δική μας αγωνία για την τύχη της χώρας και του Κοινωνικού Κράτους, αφετέρου δε, τη σκόπιμη (όπως εντέλει αποδεικνύεται) απροθυμία της ηγετικής ομάδας του Κινήματος να δεσμευτεί σε μian εναλλακτική πολιτική. Στα κείμενα αυτά καταφαίνεται η σταδιακή (εντέλει, δε, πλήρης) προσχώρηση του ΠΑΣΟΚ στη νεοφιλελεύθερη λογική, που το οδήγησε αναπόδραστα στην παράδοση της χώρας «...στους δεσμοφύλακες του ταξικού εχθρού...», για να θυμηθούμε και μια παλιά φράση του ιδρυτή του Ανδρέα Παπανδρέου για το ΔΝΤ.

Τα κείμενα του Α' Μέρους κλιμακώνουν τη θέαση ενός ιδεολογικοποιημένου παρατηρητή επί της ταχέως μεταβαλλόμενης (ελληνικής και ευρωπαϊκής) πραγματικότητας, προτείνουν λύσεις στη συγκυρία (ενταγμένες σε ένα κατά το δυνατόν συνεκτικό σχέδιο αντίδρασης) και καταλογίζουν ευθύνες σε κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις, που –με την αβελτηρία ή την αδυναμία τους να κατανοήσουν τις νέες ενοποιητικές γραμμές του κοινωνικού σώματος– μεταβλήθηκαν σε απλούς θεατές της πορείας της επιδείνωσης. Γίνεται προσπάθεια να εξηγηθεί η αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά και η υποκειμενική αναντιστοιχία με τους καιρούς των διαφόρων πολιτικών υποκειμένων, κυρίως μέσα από τις εξελίξεις στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προπαντός, δε, καταβάλλεται προσπάθεια να κριθεί συνολικά το τραγικό αποτέλεσμα της υπαγωγής μας στην «Τριαρχία» των δανειστών, υπό το πρίσμα του ετερόνομου και εφήμερου μοντέλου «της ανάπτυξης» της οικονομίας των υπηρεσιών της τελευταίας 15ετίας, κατά την οποία η πιστωτική υπερεπέ-

κταση και το καταναλωτικό πρότυπο εισαγωγικού προσανατολισμού (που και το υπερτιμημένο ευρώ προξένησε) έδωσαν τη χαριστική βολή στον πρωτογενή και τον δευτερογενή οικονομικό τομέα της πατρίδας μας.

Στο Β' Μέρος, υπό τον τίτλο «Στο Τούνελ του Μνημονίου», περιλαμβάνονται δημοσιευμένα ή αδημοσίευτα κείμενα που αφορούν στο Μνημόνιο και κυρίως στις προβλέψεις του για τα υποσυστήματα του Κοινωνικού Κράτους. Πολλές φορές ακούγεται από επίσημα χείλη ότι, μετά τη λήξη της τριετίας, θα επανέλθουμε πλέον, «κεκαθαρμένοι», στο δρόμο της αυτόνομης ανάπτυξης. Πρέπει κάποιος να έχει μεγάλη άγνοια των πραγμάτων ή, έστω, αξιοζήλευτη τόλμη, για να ισχυρίζεται αυτή την αυτόχρημα διαψευδόμενη προσδοκία. Γιατί το Μνημόνιο περιέχει κατά κανόνα μόνιμες και γενικές επιδεινώσεις του οικονομικού και κοινωνικού βίου.

Οι Εργασιακές Σχέσεις, το Ασφαλιστικό Σύστημα, οι προσανατολισμοί και η διάρθρωση της Δημόσιας Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι κοινωφελείς επιχειρήσεις, τα δημόσια αγαθά, η κοινωνική περιουσία, οι φυσικοί πόροι, τα οικολογικά συστήματα, η υλική και η άυλη πολιτιστική υποδομή του τόπου, η Παιδεία, η Υγεία, η περίθαλψη, τα δημόσια έργα, η τραπεζική πίστη... , ό,τι εν πάση περιπτώσει συνθέτει μια οργανωμένη εθνική και κοινωνική ζωή, παραδίδεται, προϊόντος του χρόνου, στις Αγορές. Επομένως, τα αποτελέσματα των επερχόμενων μεταβολών, που μάλιστα γίνονται με τρόπο βίαιο και ξένο προς τις ελληνικές ιδιαιτερότητες, όχι μόνο διαψεύδουν τους ίδιους τους

σχεδιαστές του μεταβλητού Μνημονίου, αλλά περαιτέρω επιδεινώνουν τη ζωή όλων στα επίπεδα των πρώτων μεταπολιτευτικών χρόνων. Κυρίως, όμως, ματαιώνεται η εναλλακτική οργάνωση του μέλλοντος, που ενδεχομένως αποφασίσει ο λαός, όταν αποδιώξει το φόβο και τα αισθήματα αυτοενοχοποίησης, που η «θεραπεία-σοκ» προξένησε στο κοινωνικό σώμα. Γιατί, σιγά σιγά, αποκαλύπτεται ότι το εγχείρημα της παράδοσής μας στους θεματοφύλακες «της Συναινέσης της Ουάσινγκτον» ήταν προσχεδιασμένο, και σε αυτό, άλλωστε, απέβλεπε η ενοχοποίηση συλλήβδην του λαού από την κυβέρνηση, ώστε, έμφοβος και παρατημένος, να ανεχθεί απαλλοτριώσεις κεκτημένων από εκατονταετίας δικαιωμάτων, που υπό άλλες συνθήκες δεν θα ανεχόταν καν να ακούσει ως ενδεχόμενο.

Στα κείμενα του Β' Μέρους, γραμμένα κάθε εβδομάδα εξελίξεων, κρίθηκε σκόπιμο να διατηρηθεί η ζωντανή αρθρογραφική γλώσσα, ώστε ο αναγνώστης να έχει τη δυνατότητα να κατανοήσει τις κλιμακούμενες επιδεινώσεις, η νεότερη των οποίων στηρίζεται πάνω στην προηγούμενη. Το βιβλίο δεν προσφέρει μιαν αυστηρή και ιεραρχικά δομημένη λύση επί του οικονομικού προβλήματος, ούτε άλλωστε γράφτηκε γι' αυτόν το σκοπό. Περιλαμβάνει όμως πολλές προτάσεις, που, ενώ κάποτε θεωρούνταν εκκεντρικές και εκτός «συμβατικής λογικής», σήμερα συζητούνται ευρέως και δεν αποκλείεται πολλές από αυτές να υιοθετηθούν εξ ανάγκης ακόμη και από την αλλοτριωμένη ευρωπαϊκή τεχνοδομή των Αγορών και του δημοκρατικού ελλείμματος. Εν πάση περιπτώσει, η διαλεκτική και τα επιχειρήματα των κειμένων

απαντούν σε όλη αυτή την ακατάσχετη συστημική δημοσιολογία, στην καταγιστική ομοιομορφία της οποίας ήδη δημιουργούνται ρωγμές, όχι τόσο από την ορθότητα των αντιπαιρημάτων, αλλά από την αποτυχία των ίδιων των προβλέψεων και των δημοσιονομικών υπολογισμών του «υπερ-Συντάγματος» που μας επεβλήθη. Ούτως ή άλλως, η επιδρομή των Αγορών, ακόμη και στους τομείς που δεν είχαν ακόμη αλωθεί, θα αλλάξει ριζικά την εικόνα της χώρας και δεν θα της επιτρέψει να αποκτήσει στο ορατό μέλλον μια σχετικώς αυτοδύναμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Η Ελλάδα υποχωρεί σε συνθήκες προδημοκρατικής εποχής. Κι αυτό, αργά ή γρήγορα, θα εκφραστεί *και* στη σύνθεση του πολιτικού εικοδομήματος. Εκεί όμως όπου οι πολιτικές δυνάμεις αδυνατούν να αναστρέψουν την καταστροφική ροή των πραγμάτων, μπορεί να παρέμβει ο εν πολλοίς απρόβλεπτος κυρίαρχος λαός. Κυρίαρχος, με την έννοια ότι υπάρχουν στιγμές που αντιλαμβάνεται το μέγεθος της συνασπισμένης δύναμής του και πραγματοποιεί τομές και ρήξεις, που είναι αδύνατον να συλλάβει η ευνουχισμένη συστημική αντίληψη, αλλά και η αυτοποιητική λογική των πολιτικών δυνάμεων. Προς αυτή την εκδήλωση της λαϊκής δύναμης προσβλέπουμε. Τα κείμενα, άλλωστε, γράφτηκαν με αυτή τη ρητή και επαναλαμβανόμενη προσδοκία. Ευχόμαστε το βιβλίο αυτό να συντελέσει στην πυκνώση του πολιτικού χρόνου, ώστε αυτή η παλλαϊκή και στοχευμένη αντίδραση να εκδηλωθεί σύντομα, για να τερματιστεί το δράμα της ιστορικής μας πατρίδας.

Ευχαριστούμε όσους μας ενθάρρυναν *και* σ' αυτή την έκ-

δοση των κειμένων της αντιμνημονιακής εναλλακτικής σκέψης και κυρίως τον εκδότη Ηλία Λιβάνη, που με σαφή κοινωνική και ιστορική θέση αγκαλιάζει τέτοιες πρωτοβουλίες.

Απρίλιος 2011

Ο συγγραφέας